

Handläggare
Nicoletta Zoannos
Telefon: 0850812779

Till
Södermalms stadsdelsnämnd
16 december

Skrivelse från (V) om fördjupad statistik inom äldreomsorgen

Svar på skrivelse från Charlotte Lilja Pittuco med flera (V)

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Sammanfattning

Stadsdelsnämnden gav den 21 oktober 2021 förvaltningen i uppdrag att svara på en skrivelse från Charlotte Lilja Pittuco med flera (V). I skrivelsen lyfter författarna ett antal frågor kopplade till äldreomsorgsverksamheterna och då särskilt vård- och omsorgsboenden.

I Stockholms stads årsrapport för äldreomsorgen år 2020 konstateras att undersköterskor och vårdbiträden utgör den största personalgruppen inom Stockholms stads äldreomsorg. Inom Södermalms fyra vård- och omsorgsboenden i egen regi finns 127 tillsvidareanställda undersköterskor och 30 tillsvidareanställda vårdbiträden. Det innebär att andelen undersköterskor uppgår till 81 procent av de två yrkeskategorierna och andelen vårdbiträden uppgår till 19 procent.

På vård- och omsorgsboendena i egen regi finns 18 tillsvidareanställda sjuksköterskor. Till varje vård- och omsorgsboende finns en ansvarig läkarorganisation som är ackrediterad av Region Stockholm. Ansvarig läkare genomför rond på vård- och omsorgsboendet minst en gång per vecka, ofta flera, och finns även tillgänglig efter behov.

I stadsdelsområdets vård- och omsorgsboenden i egen regi finns en mindre andel omvårdnadspersonal som inte har någon grundutbildning inom vård- och omsorgsområdet. En omfattande kartläggning av personalens kompetensnivå har inletts. Denna kartläggning ska ligga till grund för de kompetenssatsningar som ska genomföras den närmaste treårsperioden för att möta de ökade kompetenskraven inom vård- och omsorgsområdet.

Medelåldern för nyinflyttade på vård- och omsorgsboende under innevarande år, med beslut från Södermalms stadsdelsnämnd, är 85,5 år och medianvårdtiden i hela Stockholms kommun uppgår till 609 dagar.

Inom vård- och omsorgsboende betalar den enskilde en avgift för vård och omsorg, kost samt hyra. För servicehus betalar den enskilde samma omsorgsavgift som de personer som har hemtjänst. Avgiften styrs av hur många timmar hjälp den enskilde är beviljad.

Bakgrund

Stadsdelsnämnden gav den 21 oktober 2021 förvaltningen i uppdrag att svara på en skrivelse från Charlotte Lilja Pittuco med flera (V). I skrivelsen lyfter författarna ett antal frågor kopplade till äldreomsorgsverksamheterna och då särskilt vård- och omsorgsboenden. I skrivelsen framkommer följande frågor:

- Hur ser fördelningen ut när det gäller vårdbiträden och undersköterskor?
- Har boendena tillräckligt med sjuksköterskor och bra tillgång till läkare?
- Finns det personal som inte har en grundutbildningen och har de i sådant fall möjlighet till yrkesutbildning?
- Hur många kvinnor respektive män bor på vård- och omsorgsboendena?
- Vad är snittåldern vid inflyttning och hur länge bor man kvar?
- Hur stor är kostnaden som den enskilda medborgaren betalar för boende på vård- och omsorgsboende respektive servicehus?

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i stadsdelsdirektörens stab och kansli i samverkan med äldreomsorgsavdelningen. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen och pensionsrådet den 6 december och i rådet för funktionshindersfrågor den 7 december 2021.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen svarar nedan på de frågor som ställts i skrivelsen.

Hur ser fördelningen ut när det gäller vårdbiträden och undersköterskor?

I Stockholms stads årsrapport för äldreomsorgen år 2020 konstateras att undersköterskor och vårdbiträden utgör den största personalgruppen inom Stockholms stads äldreomsorg. Sedan 2016 har det skett en minskning av antalet vårdbiträden och en ökning av antalet undersköterskor. Mellan 2016 och 2020 har andelen undersköterskor inom äldreomsorgen i egen regi ökat med 21,4 procent. Andelen vårdbiträden har minskat med 15,8 procent under samma period.¹ I Coronakommissionens delbetänkande ”Äldreomsorgen under pandemin” redovisas nationell statistik från 2015 som visar att andelen undersköterskor anställda inom vård och omsorg uppgick till 50 procent av den totala andelen anställda inom området. Motsvarande siffra för andelen vårdbiträden var 25 procent.²

Tabell 1: Antal och andel vårdbiträden och undersköterskor, Södermalms vård- och omsorgsboenden i egen regi (september 2021)

	Vårdbiträden	Undersköterskor
Antal tillsvidareanställda	30	127
Andel tillsvidareanställda	19 %	81 %

Inom Södermalms fyra vård- och omsorgsboenden i egen regi finns 127 tillsvidareanställda undersköterskor och 30 tillsvidareanställda vårdbiträden av totalt 186 tillsvidareanställda. Det innebär att andelen undersköterskor uppgår till 81 procent av de två yrkeskategorierna och andelen vårdbiträden uppgår till 19 procent.

Har boendena tillräckligt med sjuksköterskor och bra tillgång till läkare?

Den kommunala hälso- och sjukvården omfattar bland annat vård för brukare på vård- och omsorgsboenden och regleras av hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Kommunen ansvarar för hälso- och sjukvård, omvårdnad och rehabilitering upp till och med sjuksköterske-, arbetsterapeut-, sjukgymnast/fysioterapeut- och dietistnivå. I enlighet med 2 kap 3 § i socialtjänstförordningen (2001:937) ska det, utifrån den enskildes aktuella behov, finnas tillgång till personal dygnet runt som utan dröjsmål kan uppmärksamma om en boende behöver stöd och hjälp. Det är utföraren som ansvarar för att verksamheten är bemannad dygnet

¹ Äldreförvaltningen (2021). *Äldreomsorgens årsrapport 2020 - En tid med utmaningar och utvecklingsmöjligheter*.

<https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=2000810> (2021-11-04)

² Statens offentliga utredningar (2020). *SOU 2020:80 Äldreomsorgen under pandemin - Delbetänkande av Coronakommissionen*. http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2020/12/SOU_2020_80_%C3%84ldreomsorgen-under-pandemin_webb.pdf (2021-11-04)

runt årets alla dagar både med sådan kompetens och med sådan personalstyrka att de boende alltid tillförsäkras nödvändig tillsyn och säkerhet gällande såväl hälso- och sjukvård som personlig omvårdnad.

På vård- och omsorgsboendena i egen regi finns 18 tillsvidareanställda sjuksköterskor. Tre av verksamheterna har sjuksköterska på plats dygnet runt och på en av verksamheterna finns alltid sjuksköterska på plats dagtid och jourhavande sjuksköterska kan tillkallas vid behov under kvällar, nätter och helger.

Till varje vård- och omsorgsboende finns en ansvarig läkarorganisation som är ackrediterad av Region Stockholm. För Stockholms stads vård- och omsorgsboenden är det i huvudsak två läkarorganisationer, Familjeläkarna i Saltsjöbaden AB och Capio Legevisitten AB. Ansvarig läkare genomför rond på vård- och omsorgsboendet minst en gång per vecka, ofta flera, och finns även tillgänglig efter behov. Jourläkare finns tillgänglig kväll, natt och helg. Förvaltningens uppfattning är att ansvarig läkare ofta har en nära kontakt med de boende och känner till deras vårdbehov. Detta visade även den fördjupade analysen av äldreomsorgen som genomfördes som en del i utvärdering av stadens hantering av pandemin.

I den fördjupade analysen av äldreomsorgen som gäller perioden mars 2020 till och med februari 2021 konstateras att nivån på vården och den medicinska behandlingen på boendena höjts under pandemin som ett resultat av ett utökat behov i kombination med ett stort ansvarstagande av sjuksköterskor i samarbete med ansvarig läkare. Mer vård har kunnat ges på plats på boendet än tidigare – men vården skulle kunna bli ännu bättre om tillgång fanns till mer personal med högre kompetens och utökad bemanning med hälso- och sjukvårdskompetens.³ Denna bild delar även förvaltningen. Inom vård- och omsorgsboendena i egen regi pågår därför ett utvecklingsarbete för att säkra god kvalitet och säker vård genom fortsatt fokus på det salutogena och hälsofrämjande arbetet. Satsningen på de stödfunktioner inom hälso- och sjukvårdsområdet som inrättades under sommaren 2021 i form av en verksamhetsutvecklare inom hälso- och sjukvårdsområdet, äldreкуратор och vårdlärare fortsätter och fler verksamhetsnära

³ Johanna Stälö, Jeanette Ruzicka Nilsson, Siri Jäderberg & Dag Norén (2021). *Fördjupad analys av äldreomsorg – Utvärdering av Stockholms stads hantering av covid-19-pandemin*. <https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/utredningar-statistik-och-fakta/utredningar-och-rapporter/covid-19/fordjupad-analys-av-aldreomsorg--utvardering-av-stockholms-stads-hantering-av-covid-19-pandemin.pdf> (2021-11-04)

utbildningar för att öka personalens kompetens inom hälso- och sjukvårdsområdet pågår eller planeras. En särskild satsning på en medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR) genomförs under 2022 för att utveckla och kvalitetssäkra rehabiliterings- och hjälpmedelsområdet.

I stadens budget för 2022 har stadsdelsnämnderna i samarbete med äldrenämnden även fått i uppdrag att arbeta med att säkerställa nivån för bemanning av sjuksköterskor samt att stärka samarbetet mellan läkarorganisationer och kommunal hälso- och sjukvårdspersonal.

Finns det personal som inte har en grundutbildning och har de i sådant fall möjlighet till yrkesutbildning?

Inom stadens och i förvaltningens äldreomsorgsverksamheter pågår löpande olika typer av insatser för att öka kompetensen och utbildningsnivån hos omvårdnadspersonal med och utan grundutbildning. Under de närmaste åren kommer kraven på personalens grundkompetens att öka ytterligare. Äldreförvaltningen föreslår i sitt förslag till reviderad uppdragsbeskrivning för vård- och omsorgsboende att all omvårdnadspersonal ska ha yrkesförberedande utbildning från vård- och omsorgsprogrammet eller 1500 poäng utifrån nationella yrkespaketet för undersköterskor vård och omsorg. Äldre utbildningar som undersköterska exempelvis från vårdlinjen, social servicelinje eller omvårdnadsprogrammet godkänns.

I stadsdelsområdets vård- och omsorgsboenden i egen regi finns en mindre andel omvårdnadspersonal som inte har någon grundutbildning inom vård- och omsorgsområdet. En omfattande kartläggning av personalens kompetensnivå har inletts. Denna kartläggning ska ligga till grund för de kompetenssatsningar som ska genomföras den närmaste treårsperioden för att möta de ökade kompetenskraven inom vård- och omsorgsområdet.

Hur många kvinnor respektive män bor på vård- och omsorgsboendena?

Tabell 2: Totalt antal personer med beslut om vård- och omsorgsboende (september 2021)						
Typ av boende	Antal boende			Andel per kön		
	Kvinna	Man	Totalt	Kvinna	Man	Totalt
Vård- och omsorgsboende	519	243	762	68 %	32 %	100 %

Totalt 762 personer med beslut om särskilt boende från Södermalms stadsdelsnämnd bor på ett vård- och omsorgsboende. Betydligt fler kvinnor än män bor på vård- och omsorgsboende. Andelen kvinnor med beslut om vård- och omsorgsboende från Södermalms

stadsdelsnämnd uppgår till 68 procent och motsvarande siffra för män är 32 procent. Motsvarande siffror på nationell nivå är desamma.

Vad är snittåldern vid inflyttning och hur länge bor man kvar?
Medelåldern för nyinflyttade på vård- och omsorgsboende under innevarande år, med beslut från Södermalms stadsdelsnämnd, är 85,5 år. Snittåldern för kvinnor är 87,1 år och 82,8 år för män. Motsvarande siffror, år 2020, för riket är 87,1 år för kvinnor och 83,4 år för män⁴.

Förvaltningen har inga egna siffror på hur länge en person bor på ett vård- och omsorgsboende, men enligt databasen Kolada (som staden centralt lämnar underlag till) var medianvårdtiden i Stockholms kommun 581 dagar, år 2019, jämfört med 779 dagar för alla kommuner. År 2020 var medianvårdtiden i Stockholms kommun 609 dagar jämfört med 770 dagar för alla kommuner.

Hur stor är kostnaden som den enskilda medborgaren betalar för boende på vård- och omsorgsboende respektive servicehus?

Vilken avgift den enskilde får betala beror på den enskildes inkomster, bostadskostnader och typen av insats. Det finns ett högkostnadsskydd i form av en maxavgift och den enskilde betalar aldrig mer än maxavgiften oavsett inkomst och tillgångar.

Inom vård- och omsorgsboende betalar den enskilde en avgift för vård och omsorg, kost samt hyra. Uppdelningen ser ut på följande sätt:

- 2 139 kr i omsorgsavgift (maxavgift)
- 2 908 kr för kost (maxavgift)
- 6 500 kr för hyra (snittkostnad)

För servicehus betalar den enskilde samma omsorgsavgift som de personer som har hemtjänst. Avgiften styrs av hur många timmar hjälp den enskilde är beviljad. Se tabell 3 nedan. Då den enskilde har egen hushållning utgår ingen avgift för kost. Hyran för en servicehuslägenhet ligger i snitt på 6 900 kronor per månad.

Tabell 3: Avgifter för hemtjänst och/eller avlösning

Avgiftsgrupp	1/12 av andel av prisbasbeloppet	Kr/mån	Tidsbaserade intervaller
1	0,0358	142	Enbart trygghetslarm eller grundavgift i servicehus
2	0,124	492	1,0 – 4,5 timmar hemtjänst och/eller avlösning 17,0-20,5 timmar per månad
3	0,226	896	5,0–10,5 timmar hemtjänst och/eller avlösning 21,0-26,5 timmar per månad och/eller dagverksamhet 1-2 dagar per vecka
4	0,301	1 194	11,0-25,5 timmar hemtjänst och/eller avlösning 27,0-41,5 timmar per månad och/eller dagverksamhet 3-4 dagar per vecka
5	0,416	1 650	26,0-40,5 timmar hemtjänst och/eller avlösning 42,0-56,5 timmar per månad och/eller dagverksamhet 5 dagar per vecka
6	0,472	1 872	41,0-55,5 timmar hemtjänst och/eller avlösning 57 timmar och uppåt per månad och/eller dagverksamhet 6-7 dagar per vecka
7	0,5392	2 139	Mer än 56 timmar hemtjänst per månad. Korttidsvård samt vård- och omsorgsboende med heldygnsoomsorg

Jämställdhetsanalys

Omsorgssektorn är en kvinnodominerad bransch. I förvaltningens äldreomsorgsverksamheter pågår löpande olika typer av insatser för att öka kompetensen och utbildningsnivån hos omvårdnadspersonal med och utan grundutbildning. Detta arbete bidrar i förlängningen till att kvinnor och män har samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

Förvaltningen kan konstatera att fler kvinnor än män med beslut om särskilt boende från Södermalms stadsdelsnämnd bor på vård- och omsorgsboende. Äldreförvaltningen genomförde år 2016 en analys av statistik uppdelad efter kön. Analysen visade att andelen kvinnor som har någon form av insats från äldreomsorgen är högre än männens andel. Kvinnornas högre andel av insatserna förklaras till stor del av medellivslängden vilket är mest tydligt inom volymmässigt stora insatser som hemtjänst och vård- och omsorgsboende. Avseende korttidsvård och hemvårdsbidrag är dock männens andel större. Detta är två stödjande insatser som i regel ges då den ena maken sköter om den andra och visar på att kvinnor vårdar sina män i större omfattning än tvärtom. Även om kvinnorna i antal är fler inom i stort sett alla insatser så är männens andel relativt större för vissa insatser som exempelvis servicehus⁵.

Ann-Christine Jenvén
Stadsdelsdirektör
Södermalms
stadsdelsförvaltning

Odini Nzeribe
Avdelningschef
Södermalms
stadsdelsförvaltning

Bilagor
Skrivelsen

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Ann-Christine Jenvén, Stadsdelsdirektör	2021-11-26
Odini Nzeribe, Avdelningschef	2021-11-26